

CAPABILITY

- en ny tilgang, der sætter tingene på hovedet

Onsdag den 3. juni havde deltagerne i projektet for helhedsorientering i uddannelsesgarantien (HUG) valgt at sætte en dag af i hinandens hyggelige samvær. Udover at udveksle sidste nyt, skulle dagen fortrinsvis bruges på at få ny inspiration og stifte et lidt dybere bekendtskab med en ny måde at anskue og forstå helhed, lighed og det enkelte menneskes friheder og muligheder på.

Klokken 10.15 var deltagerne sat i stævne på Ungdomsskolen i Vejle. Efter at have hilst på hinanden over en kop kaffe og et rundstykke, blev arbejdstøjet taget på og deltagerne var klar til at høre om, og ikke mindst diskutere, en ny måde at anskue helhed, lighed, og den enkeltes reelle muligheder på. Denne tilgang, som inden dagens program endnu ikke var kendt i Danmark af andre end en lille skare på Danmarks Pædagogiske Universitetskole, bærer navnet Capability-tilgangen. Det er nobelprisvinderen Amartya Sen, der har tænkt og skrevet de grundlæggende tanker bag. Senere har en lang række andre deltaget i udformningen, da Capability-tilgangen inviterer til at blive diskuteret og udviklet fortløbende. På trods af den endnu lille udbredelse i Danmark er tilgangen et varmt emne i udlandet indenfor generel pæda-

gogik, uddannelse og udvikling af mere helhedsorienterede og socialt retfærdige samfund. Et samfund med reel lighed og helhed i det enkelte menneskes liv. Dette har de fleste danskere sympati for, men hvordan kan det gøres, og hvad skal der til? Dette er nogle af de spørgsmål, tilgangen forsøger at hjælpe med til at blive klogere på, ved at reflektere over en række moralfilosofiske forhold og sammenhængen mellem, hvad vi som mennesker kan vælge at gøre, og hvad det enkelte menneske gør med og i sit liv.

Friheden og en reel mulighed

Det blev en lang dag, hvor meget blev lært, diskuteret, kritiseret og hvor ny indsigt blev skabt i mødet mellem Capability-tilgangen og deltagerne til gavn for alle. Alt dette kan ikke rummes her, men dagen afslørede en række kernebudskaber, som vi kort vil berøre.

Det væsentlige budskab er, at et socialt retfærdigt samfund ikke blot kan fokusere på at sikre en række basale goder ligeligt fordelt, men i stedet må der tages hensyn til den enkeltes reelle mulighed for at vælge at anvende goderne. Som vi alle er klar over, giver den *formelt* lige

mulighed for ungdomsuddannelse ikke alle den *reelle* mulighed for at vælge en ungdomsuddannelse. Dette og mange andre eksempler kender vi, som på forskellig vis er i kontakt med unge mennesker, der ikke er, som unge mennesker er flest. En lang række eksempler er meget tydelige for os. Men der er også tilfælde, som ikke åbenbares for os umiddelbart. Her kommer capability-forståelsen ind og provokerer til eftertænsomhed. Capability kan i denne tænkning ikke oversættes nemt til dansk, da begrebet her dækker mere end den enkeltes evne eller formåen. Der er nemlig først tale om, at det en-

Faktaboks

Politikens Røde Engelsk / Dansk Ordbog definerer capability som: formåen, færdighed

Faktaboks

Ønsker du at vide mere om Capability Approach kan man kontakt forfatteren til artiklen, Christian Christrup Kjeldsen, som er doktorant ved forskerskolen "Education and Capability" ved Universitet Bielefeld i Tyskland. Mail adresse: christian.kjeldsen@uni-bielefeld.dk eller på telefon: 30 25 57 03

APPROACH

og hovedet i gang med at tænke

kelte menneske har en capability, når han/hun evner noget og samtidigt har den reelle mulighed for at vælge at anvende evnen i praksis. Altså, det er ikke nok at evne at køre en bil - man skal i dette tilfælde også have den reelle mulighed, hvilket kræver et kørekort og rådighed over en bil. Men for en række af vores unge er end det ikke nok. Der er tilfælde, hvor det først er en capability, hvis en handicapegnet bil er til rådighed. Kernebudskabet er, at det gælder om at udvide den enkeltes reelle muligheder – sættet af capabilities, men hvad den enkelte rent faktisk vælger at gøre, er det enkelte menneskes valg. Jo flere reelle muligheder den enkelte har frihed til at vælge mellem, des større er muligheden for, at den enkelte kan vælge at leve det liv, han eller hun ønsker. Et liv, der har værdi for den enkelte, hvilket i sidste ende bringer mennesket tættere på hovedmålet, der her er velbefindende og livsværdi.

En grundlæggende liste over reelle muligheder

Det enkelte menneske kan ikke råde over alle mulige capabilities, men ifølge moralfilosoffen Martha Nussbaum er der en grundlæggende liste på ti capabilities, som ethvert socialt retfærdigt samfund, som minimum, skal give sine borgere. Disse ti basale capabilities er grundlæggende for det hele menneske. Eksempelvis capabilityten "at leve", hvilket vil sige at have den reelle mulighed for: "ikke at leve et så reduceret liv, at det ikke er værd at leve". Måske kan en særligt tilrettelagt uddannelse være med til at give det livs-

Christian C. Kjeldsen konsulterer et digert værk ved sit skrivebord i Bielefeld, Tyskland

indhold til resten af livet, så det ikke reduceres til blot at være til. En anden capability er den reelle mulighed for at have et tilhørsforhold, hvilket indebærer at være i stand til "at leve sammen med andre i social interaktion, at kunne sætte sig ind i andres tanker og følelser (som f. eks. retfærdighed og venskab). At have den sociale basis af selvrespekt og blive behandlet lige. Ikke at blive ydmyget".

Arbejdstøjet blev på

De ti bud på grundlæggende friheder, evner og reelle muligheder blev diskuteret og sat i relation til den Særligt Tilrettelagte Ungdomsuddannelse og fik derved kød på skelettet og blev nærværende i forhold til praksis. Ligesom Martha Nussbaum opfordrer til, blev det besluttet at genfortolke de ti punkters dybere

indhold i forhold til målgruppen af unge. Da dagen var omme blev arbejdstøjet således på. ●

Faktaboks

HUGs (Helhedstænkningen i UddannelsesGarantien) mål er at udvikle metoder og modeller for etablering og gennemførelse af individuelle uddannelsesplaner for personer med særlige behov i relation til Lov nr. 564. Det er ligeledes målet, at implementere resultaterne i landets kommuner, dette i samarbejde med KL, vejledere ved UU-centrene og uddannelsesinstitutioner.